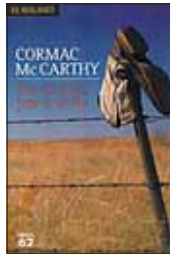

LA REBOTIGA

Sagnant 'thriller' que ha triomfat al cinema

Adaptada al cinema pels germans Cohen (pel·lícula amb la qual Javier Bardem va guanyar un Oscar), la novel·la del gran autor nord-americà Cormac McCarthy *No és país per a vells* apareix per primera vegada en català. Es tracta d'un thriller punyent en què McCarthy reflexiona sobre la responsabilitat i el destí. L'autor situa la història a la frontera entre Texas i Mèxic, on un veterà de la guerra del Vietnam topa accidentalment amb una sagnant escena de narcotraficants.

No és país per a vells. Cormac McCarthy. El Balancí. 280 pàgines. 18 euros

El Villalonga menys conegut

Amb la reedició d'*Un estiu a Mallorca*, Club editor inicia la recuperació de part de l'obra de Llorenç Villalonga, en concret la que ha restat més oculta rere els títols més reconeguts de l'autor mallorquí: *Bearn* (1961) o *Mort de Dama* (1931). *Un estiu a Mallorca*, publicada per primera vegada el 1975, relata com la presència d'una poetessa criolla trenca la calma a la Mallorca de 1935. L'obra narra el duel entre la poetessa (la dona que ha viscut) i la baronessa Felipa (la que s'ha castigat a no viure).

Un estiu a Mallorca. Llorenç Villalonga. Club Editor. 254 pàgines. 19 euros

Una pertorbadora confessió

"Dit i fet, matar la mare va ser fàcil". A partir d'aquesta pertorbadora confessió de la protagonista, el lector se submergeix en el seu passat familiar, extremadament dur. La nova novel·la d'Alice Sebold, traduïda al català per Emma Piqué, és tan colpidora com ho va ser *Afortunada*, el seu debut literari, o la posterior *Des del meu cel*, que va ser un best-seller internacional.

Quasi la lluna. Alice Sebold. Bromera. 304 pàgines. 19,90 euros

El rei Jaume I segons Ferran Soldevila

L'editorial Base reedita la biografia de Jaume I que va escriure l'historiador Ferran Soldevila i que ha estat considerada una obra clàssica, punt de referència per als estudiosos del regnat del monarca i la Corona d'Aragó. El llibre se suma als nombrosos títols que han aparegut, alguns d'ells reedicions, sobre el rei Jaume I amb motiu del 800 aniversari del seu naixement.

Jaume I El conqueridor. Ferran Soldevila. Editorial Base. 160 pàgines. 14 euros

COLLS I PUNYS

L'arquitectura truculenta

NARCÍS COMADIRA

D'un temps ençà, s'ha posat de moda la truculència en l'arquitectura. Sembla que els ajuntaments, caixes i bancs, companyies de serveis, s'han posat d'acord per subvencionar amb grans summes de diners aquesta moda de l'arquitectura extravagant i terrorífica. Formes gesticuladores, materials en brut, acudits fàcils i definitoris, tot al servei d'una marca. Ja sigui la marca d'una ciutat o d'una empresa. I, al costat de les formes gesticuladores i de la truculència, els grans noms d'uns quants arquitectes que corren pel món del capitalisme exacerbant deixant aquí i allà els seus exabruptes formals, a tot arreu iguals, en contra d'una arquitectura local optimista i constructora d'una tradició que al cap dels anys demani ser coneguda per les seves troballes formals i per les

Lletres

Un assumpte familiar

SIMONA ŠKRABEC

L'últim patriarca

Najat El Hachmi
Planeta (Premi Ramon Llull)
336 pàgines. 21'50 euros

Un dels motius realment bells de *L'últim patriarca*, de Najat El Hachmi (Nador, Marroc, 1979), és la mà tenyida amb henna que imprimeix les línies del destí a la paret emblanquinada. El pare, que emigra des del Marroc a Catalunya, és el motor de la història. Qui conta les peripècies és la seva filla. La fragmentació del text en escenes breus accentua l'aparença d'haver-ho viscut en la pròpia pell: "Amb un record tan poc versemblant no vaig tenir altre remei que fer-ne ficció, de tot allò."

El Hachmi va arribar a Vic als vuit anys i em sembla que a hores d'ara ja es deu haver cansat de repetir que ens hem de prendre seriosament el títol del seu primer llibre, *Jo també sóc catalana* (Columna, 2004). És evident que no li ha calgut repassar el *Digui, digui* per trobar el llenguatge precís del seu relat. Però no sé si ha aconseguit obrir també una finestra al món amazic. Hi ha notes explicatives a peu de pàgina i llargues descripcions perquè l'audiència que ha previst per al seu llibre es pugui imaginar l'estri de collir les figues de moro. Us imagineu que Franz Kafka hagués fet això amb *Pawlatzche*, on el tancava el seu pare per castigar-lo?

Sota l'aparent linealitat de la trama, es van acumulant els sediments de les vivències. De petit, el pare va ser violat pel seu tiet. Es celebrava un casament, els homes havien fet molta gresca i el nen era la presa més fàcil en aquella nit. En arribar a Catalunya, el jove paleta viola analment la dona del seu empresari. És expulsat del país, però torna i de totes les dones amb les quals estableix relació demana aquest peatge. La novel·la acaba amb una escena onírica en què el germà del pare odiat inicia la narradora en l'art de l'amor. Quan eren nens, el germà petit era vist com un rival no gaire perillós, però acaba ocupant el lloc simbòlic del pare i desbanca el patriarca.

L'incest a la literatura catalana no és cap novetat. Maria de la Pau Janer a *Natura d'anguila* (1995) descriu l'amor entre germans amb una superficialitat poc creïble. Mercè Rodoreda, en canvi, es pre-

Najat El Hachmi. / TEJEDERAS

para a *Jardí vora el mar* per afrontar aquest tema i donar-li relleu amb la mort de la Maria a *Mirall trencat*. El Hachmi converteix el seu món narratiu en un univers limitat estrictament al cercle familiar. Intento entendre el desenllaç com un acte de rebel·lió, però em resulta difícil. El final de la novel·la accentua que fora d'aquest espai obsessiu no és possible cap contacte amb els altres.

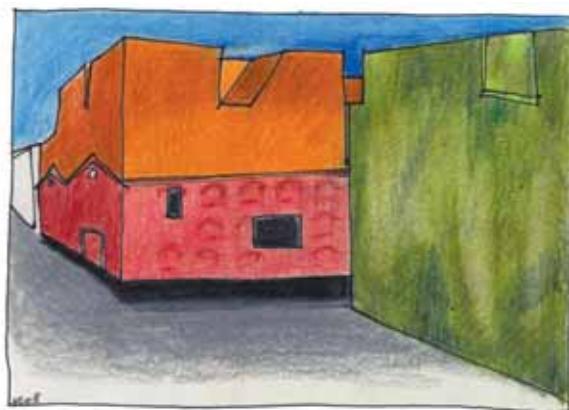
La mateixa narradora ens suggereix que comparem l'escena amb *L'últim tango a París*. Però la proposta de l'oncle d'utilitzar oli d'oliva enlloc de mantega "perquè nosaltres som mediterranis" sembla inspirar-se en un dels bitllets de Salvador Sostres i no té res a veure amb el mal de viure interpretat per Marlon Brando. A l'inici de la pel·lícula, una serventa neteja el pis de la sang d'algú que s'hi havia tallat les venes. La mort, a *L'últim patriarca*, no existeix. La lluita per la supervivència és massa aferrissada. Només li cal llegir el diccionari fins al final i la filla creu que serà

capaç de comprendre-ho tot i trobar una sortida.

S'intueix —només intueix— que la violència podria tenir a veure amb el desarrelament i les ganes de fer pagar els propis fracassos. Al Marroc, el patriarca ja de ben petit experimenta l'exclusió perquè ha d'aprendre a escriure en una llengua forana —és un nen amazic escolaritzat en àrab. A aquest fracàs vital s'hi afegeix el destí d'un immigrant forçat a mantenir el cap cot. El patriarca necessita tancar el seu espai amb pany i forrellat per tenir una petita parcel·la on el seu poder es conservi il·limitat.

En una visió tan crítica sorprèn que la figura de la mare sigui una ombra pàl·lida que no evoluciona. L'autora la compara amb la Mila i amb la Colometa, però mostra una lectura molt pobra tant de *Solitud* com de *La plaça del Diamant*. Mila rebutja l'inútil d'en Maties i el vell pastor Gaietà, alhora que escapa —no sense conseqüències— de l'Ànima. A *L'últim patriarca* la mare, en canvi, només neteja, cuina, calla. I no cal dir que de la seva boca tampoc sentirem aquell crit que va alliberar la Colometa i la va convertir en la Natàlia.

El cop de porta està reservat a la generació següent. Però aquesta recerca de llibertat personal només deixa lloc per la construcció d'un sol jo. L'alliberament de la narradora esborra la mare, els germans, la societat que l'envolta. La capital de província o la capital de comarca són les úniques descripcions que ens guien per poder imaginar si la ciutat on passa l'acció és gran o petita. Ja se sap que els homes són iguals arreu. El concepte del món que ens ofereix El Hachmi nega tota diferència. Però en aquesta única ciutat global, l'últim patriarca, malauradament, no és pas l'últim. El títol és massa optimista.

solucions a uns problemes específics. S'han acabat, per als grans edificis emblemàtics, les arquitectures tranquil·les i servicials i hem caigut de quatre potes en el bassal de la fama i el *glamour* del tot s'hi val. En la pirueta perversa.

Per pirueta, la dels senyors Herzog i De Meuron al flamant CaixaForum de Madrid. Amb l'excusa de "salvar" un edifici existent, del tot irrellevant, la parella d'arquitectes suïssos s'ha empescat retallar-lo per la base, buidar aquesta base i recolzar els pisos superiors de l'edifici antic, i els pisos nous que hi carreguen al damunt, sobre tres potes, retirades de les façanes, per donar la

sensació que l'edifici flota. Aquest és l'acudit. I com que avui dia el que importa són aquestes etiquetes definitòries, a Madrid tothom parla de l'*edifici flotant*. Com, també, tothom parla del *jardín vertical* que cobreix la mitgera que dona a la placeta de davant de l'edifici. Edificis que floten, jardins que no podem trepitjar... Ocurrences nequitejadores.

Un cop et decideixes a perdre la por de morir esclafat i et fiques en la zona tenebrosa de sota l'edifici, tens dues opcions: agafar un ascensor que et pugui fins a la "planta baixa" situada al primer pis o pujar-hi a peu per una escala "escultòrica", tota folrada d'acer inoxidable, material que s'escampa pel paviment d'aquest *hall* flotant. No sé què passarà quan ploqui i l'acer relleisqui amb el fanguet de la pluja. Potser les històries d'ossos trencants subratllaran encara més aquest to truculent que té tot plegat. Per desassossec, el de la sala d'actes. Situada a sota terra, és un espai folrat de *deployé* menut, i abonyegat seguint unes formes que es repeteixen. Tot pintat d'un color de xocolata que, a pocs dies d'estrenat l'edifici, llueix pols per totes bandes. Parets i sostre, tot igual. Masmorra claustrofòbica. A dalt de tot, la cafeteria, darrere unes gelosies que no deixen veure res de fora, és un espai de còmic de marciàns, amb innumerables llums tous que pengen del sostre, com larves d'uns éssers malífics que quan neixin ens devoraran...

Divertit, diu algú, com si d'una barraca de fira es tractés. I sí, és això. La cultura, avui, és un espectacle de fira.